

01

Journal
of Integrated Sciences

สถานการณ์การตีตรา ทางเพศที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ข้ามเพศในเชียงใหม่

Situation Sexual Stigma Among
Transgender Students in Chiangmai

กิตติวิทย์ เดชชานากร¹

Kittiwin Dhedchawanagon

1 อาจารย์วิทยากร ดร. ภาควิชาสังคมศาสตร์กับการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Lecturer, Dr. Department of Social Sciences and Development Faculty of Social Sciences
Chiang Mai University Corresponding author e-mail: kittiwin_cmu@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “การตีตราทางเพศที่เกิดขึ้นกับนักเรียนข้ามเพศในเชียงใหม่” เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์การตีตราทางเพศของนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียน ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยพบว่า พื้นที่และความสัมพันธ์เอื้อต่อการเกิดสถานการณ์การตีตรานักเรียนข้ามเพศที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยพบได้ว่าการตีตราจะอยู่ในรูปแบบการรังแกนักเรียนข้ามเพศ ซึ่งการรังแกที่พบมากที่สุด ลำดับหนึ่งคือการรังแกทางวาจา ลำดับสองคือการรังแกทางกาย สุดท้ายคือการรังแกทางเพศ โดยพื้นที่ที่ถูกรังแกมากที่สุด ลำดับหนึ่งคือเรือนนอนหอพัก ลำดับสองคือห้องน้ำ/ห้องอาบน้ำ สุดท้ายคือห้องเรียน และในส่วนของกลุ่มนักเรียนข้ามเพศที่ต้องทำท่ายกกับสิ่งที่ต้องเผชิญ และได้รับผลกระทบจากการตีตราดังกล่าวมากที่สุด ลำดับหนึ่งคือกลุ่มนักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “ทอม” ลำดับสองคือกลุ่มนักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “กะเทย” และสุดท้ายคือกลุ่มนักเรียนข้ามเพศที่นิยามตนเองว่า “เกย์” โดยรูปแบบการตีตรา ความท้าทายที่กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องเผชิญ และผลกระทบของการตีตราที่กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องเผชิญ ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดในการอธิบายแนวทางการกำหนดเพศภาวะของ วอลบี้ (Walby, 1990) ในระดับสูงสุดนั้นคือ ระบบสังคม มาใช้ในการอธิบายร่วมกับแนวคิดการตีตรากับข้อค้นพบที่ได้มา ถึงการทำให้เกิดระบบของความไม่เท่าเทียมกันทางเพศภาวะ

ซึ่งทฤษฎีเพศภาวะนั้นมุ่งเน้นถึงความแตกต่างทางเพศภาวะที่ถูกสร้างขึ้นผ่าน
การสร้างขอบเขตทางเพศภาวะที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ผ่านประสบการณ์
และการปฏิสัมพันธ์

คำสำคัญ:

แนวทางการกำหนดเพศภาวะ / การตีตรา /
การตีตราทางเพศ / นักเรียนข้ามเพศ

Abstract

This article is part of the research titled “Sexual Stigma among Transgender Students in Chiangmai”, to study of the situation of sexual stigma and understanding of the nature of sexual stigma, as well as the challenges and consequences that transgender students face stigmatize. The findings are that areas and relationships contribute to the stigma of transgender students who provide important information. It found that stigma is in the form of bullying. Which bullying is most common number one is verbal bullying, second is physical bullying and last one is sexual bullying. By the most bullied areas the first is the dorm, second is the toilet/bathroom and finally it's a classroom. In the part of transgender students who have to challenge with what is faced and affected by the stigma, one of the most such is transgender students who define themselves that “tomboy”, the second sequence is transgender students who define themselves “kathoeay” and the final is transgender students who define themselves “gay”. By the nature of the stigma, the challenge transgender students will face and the consequences of the stigma that transgender students will face. The researchers introduced a conceptual framework explaining the gender regimes of Walby (1990), at the

highest level is the social system, and together with the concept of stigma and the findings that have created a system of gender inequality, which the theory of gender is focused on gender differences, the condition created through the creation of sexual boundaries, daily life through experience and interaction.

Keywords:

**Gender Regimes / Stigma / Sexual
Stigma / Transgender Students**

● บทนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การทำความเข้าใจการตีตราทางเพศที่เกิดขึ้นกับนักเรียนข้ามเพศในจังหวัดเชียงใหม่” การศึกษานี้มุ่งศึกษาถึงสถานการณ์การตีตราทางเพศของนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียน สำหรับฐานคิดของการศึกษานี้ จะเห็นว่าการตีดราที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการ โดยเริ่มจากการประทับ การเหมารวม การแบ่งแยกกีดกัน “พวกเรา” จาก “พวกเขา” จนเกิดการสูญเสียสถานภาพในที่สุด ซึ่งเมื่อเราใช้แนวคิดการตีตรามาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ของ LGBT ในโรงเรียนนั้น จำเป็นต้องนำเอาแนวคิดเรื่องการตีตราทางเพศ (sexual stigma) มาศึกษาผ่านมิติต่างๆ โดยจะแบ่งออกเป็น a) Enacted sexual stigma คือการกระทำที่เป็นการแบ่งแยกกีดกันหรือเป็นการกระทำความรุนแรงต่อสมาชิกกลุ่มคนข้ามเพศ b) Felt sexual stigma คือความคาดหวังหรือความเชื่อถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้น และความน่าจะเป็นว่าการตีตราอาจเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ c) Internalized stigma คือการที่บุคคลยอมรับในสิ่งที่ได้รับการตีตราว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมและความเชื่อส่วนบุคคล (Herek, G. M., 1986)

ประกอบกันกับการศึกษาที่ครอบคลุมในทุกระดับของแนวทางการกำหนดเพศภาวะ (Gender Regimes) ที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับจัดระดับของการตีตรา (Stigma Level) (Link & Phelan, 1999) ซึ่งหมายความว่าเราไม่สามารถมองปรากฏการณ์การตีตราที่เกิดขึ้นในระดับใดระดับหนึ่ง โดยปราศจากการเชื่อมโยงแนวทางการกำหนดเพศภาวะในระดับอื่นที่อยู่สูงหรือต่ำกว่าลงไปได้ ระดับของการตีตราในระดับของแนวทางการกำหนดเพศภาวะในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) การตีตราเชิงโครงสร้าง (Structural stigma) ซึ่งรวมถึงบรรทัดฐานของสังคมและนโยบายของสถาบันที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มที่ถูกตีตรา 2) การตีตราเชิงปฏิสัมพันธ์

(Interpersonal stigma) หมายถึง รูปแบบที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการถูกกระทำ โดย การตีตรา เช่น การล่วงละเมิดทางวาจา ความรุนแรงทางร่างกาย และการทำร้ายทางเพศ อันเนื่องมาจากอัตลักษณ์ทางเพศหรือการแสดงออกทางเพศ และ 3) การตีตราเชิงปัจเจกชน (Individual stigma) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีเกี่ยวกับตนเอง หรือความคิดความเชื่อที่บุคคลอื่นมีต่อเขาว่าเป็นอย่างไร ซึ่งอาจมีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมที่จะแสดงออกในอนาคต

ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพของกรอบแนวคิดในการพยายามทำความเข้าใจ (เบื้องต้น) การศึกษาเรื่องนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับสภาวะการณ์ การตีตรา ระดับและมิติที่ต้องพิจารณาถึงการเกิดขึ้นกับการตีตราที่ผู้วิจัย ครอบคลุมถึง ได้แก่ ระดับโครงสร้าง ที่สะท้อนอยู่ในมิติของความเชื่อว่าการตี ตราอาจเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งอาจมองเห็นผ่านหลักสูตรการเรียนการสอน ระดับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่สะท้อนจากการกระทำที่เป็นการแบ่ง แยกกีดกันหรือความรุนแรงต่อกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ ซึ่งอาจสังเกตได้จากการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ และระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และระดับปัจเจกบุคคลที่สะท้อนจากภายในตัวกลุ่มนักเรียนข้ามเพศเอง ที่มองเห็นได้จากการปฏิบัติตนหรือการต่อรองกับการเผชิญหน้าการตีตรา

วิธีวิทยา/การศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามแนวคิดและระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพของ พิลลพรรณ อิศรางกูร (2558) ในการนำมาใช้เป็นหลักในการศึกษานี้ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ สถานการณ์กลุ่มนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนรัฐแห่งหนึ่งใน จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 8 เดือน กรกฎาคม พ.ศ.2561 จนถึงวันที่ 26 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2562 จำนวน 15 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ ชั้น ปีละ 3 คน เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนักเรียนที่มีเพศสภาพ

เป็นชาย/หญิง ชั้นปีละ 2 คน เพื่อศึกษาถึงทัศนคติที่มีต่อเพื่อนนักเรียนข้ามเพศ เน้นการสัมภาษณ์และการสังเกตเป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการ สัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นเรียน (เพื่อนในกลุ่ม/นอกกลุ่ม) และผู้บริหาร ครูผู้สอน สัมภาษณ์โดยการถามในเรื่องของการปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ ส่วนผู้เข้าร่วมการวิจัยที่เป็นกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ จะถูกเชิญเข้าร่วมการ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเชิงลึก ส่วนการสังเกตเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผล ต่อประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียน ซึ่งรวมถึงปัจจัยที่เป็น อุปสรรคหรือควบคุม และปัจจัยที่ช่วยเหลือหรือส่งเสริมการใช้ชีวิตในโรงเรียน ทำการสังเกตทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และเรือนนอนหอพัก เพื่อที่จะทราบ ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสบการณ์ของนักเรียนข้ามเพศ ซึ่งครอบคลุมอยู่ใน ประเด็นการตีตราทางเพศ ในระดับโครงสร้างและปฏิสัมพันธ์ (ปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบ) รวมถึงการจัดการศึกษาในเชิงพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเรียนการสอน ที่เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้สภาพบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ยังเป็น สิ่งที่ผู้วิจัยคำนึงถึง

ในการเลือกพื้นที่ในการศึกษา ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าโรงเรียนพื้นที่ศึกษาดังกล่าวนั้น นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาร้อยละ 60 ต้องอาศัยอยู่เรือนนอนหอพักของทางโรงเรียน และชาวไทยพื้นราบมีเพียงร้อยละ 40 เป็นนักเรียนที่สามารถไปกลับได้โดยไม่ต้องพักอยู่เรือนนอนหอพักของทางโรงเรียน ซึ่ง สถานการณ์กลุ่มนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียนนั้น พบว่ามีจำนวนนักเรียนข้ามเพศที่พบเห็นได้อยู่มากพอๆกับโรงเรียนอื่นๆ แต่ในเรื่องของสถานการณ์กลุ่มนักเรียนข้ามเพศยังมีความซับซ้อนและขัดแย้งอยู่มาก โดยแม้ว่าโรงเรียนพื้นที่ศึกษาจะยอมรับกลุ่มนักเรียนข้ามเพศและความเป็นของนักเรียน แต่ความชิงชังและอคติที่มีต่อกลุ่มนักเรียนข้ามเพศยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ อีกทั้งยังมีการเลือกปฏิบัติต่อนักเรียนกลุ่มนี้แฝงอยู่ด้วย

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อที่จะได้จัดการข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ จากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต ผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรม MAXQDA เนื่องจากโปรแกรมนี้มีคุณสมบัติในการช่วยจัดการและบูรณาการชนิดของข้อมูลที่มีความแตกต่างกันได้เป็นอย่างดี ภายหลังจากผู้วิจัยได้ดึงข้อมูลจากเอกสาร ถอดเทปการสัมภาษณ์ และเรียบเรียงข้อมูลจากการสังเกต ข้อมูลทั้งหมดจะได้จัดพิมพ์อยู่ในโปรแกรม เพื่อให้ข้อมูลถูกจัดเข้าในเชิงความคิดรวบยอด และถูกระบุประเภทที่มีความโดดเด่นชัดเจนออกมา ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยไม่ได้ทำรอบเดียวตั้งแต่เริ่มต้นติดต่อกันครั้งแรกจนสิ้นสุดการวิจัย โดยจะต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยวางเอาไว้เป็นหัวข้อ ตลอดจนขั้นตอนกระบวนการประมวลผลด้วยการเน้นย้ำถึงสิ่งที่ถูกกล่าวถึงนั้น ผู้วิจัยจะพยายามที่จะรักษาความหมายที่แท้จริง โดยไม่พยายามเปลี่ยนแปลงคำพูดที่สะท้อนถึงข้อมูลที่ได้จากการจัดทำแนวคิดรวบยอด โดยจะนำเสนออยู่ในเครื่องหมายคำพูด ในขณะที่นำเสนอข้อค้นพบในคำที่อยู่ในเครื่องหมายคำพูดนั้น อาจจะลดทอนความง่ายในการอ่านข้อความ อย่างไรก็ตามมันเป็นเพียงโอกาสเดียวที่ทำให้ผู้อ่านนั้นต้องมองด้วยตัวเองถึงสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการนำเสนอ (เป็นเช่นนั้น) (Birbili, 2000 ; Liamputtong, 2010, Wiwatwongwana, R. 2013, p.56)

● พื้นที่ที่เอื้อต่อการเกิดสถานการณ์การตีตราคนข้ามเพศ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับสถานการณ์ของการตีตราคนข้ามเพศ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นภาพของสถานการณ์การตีตราทางเพศที่เกิดขึ้นกับนักเรียนข้ามเพศที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นการอธิบายให้เห็นสถานการณ์การตีตราทางเพศที่เกิดขึ้นกับนักเรียนข้ามเพศในโรงเรียนพื้นที่ศึกษา ซึ่งพื้นที่ที่เอื้อต่อสถานการณ์การตีตราคนข้ามเพศ

ในพื้นที่ศึกษานั้น ผู้วิจัยสามารถจำแนกเพื่อนำมาประกอบซึ่งการอธิบาย คือ พื้นที่ในส่วนที่เป็น เรือนนอนหอพัก ห้องน้ำ/ห้องอาบน้ำ และอาคารเรียน โดยผู้วิจัยพบว่าพื้นที่ดังกล่าวแฝงไปด้วยความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อนักเรียนข้ามเพศ และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์การตีตราคนข้ามเพศมากที่สุด ในโรงเรียนตามลำดับดังนี้คือ เรือนนอนหอพัก ซึ่งเรือนนอนหอพักทั้งผู้ชายและผู้หญิงสร้างเป็นเรือนนอนไม้ 2 ชั้น ชั้นแรกเป็นส่วนของการเก็บอุปกรณ์ต่างๆ ของนักเรียนแต่ละคน และชั้นสองเป็นห้องนอนแบบเตียงสองชั้นอยู่สองฝั่งตรงกันข้ามกัน เรือนนอนตั้งอยู่ไม่ห่างจากอาคารเรียนและอาคารประกอบการเรียนต่างๆ นักเรียนที่อยู่ร่วมกันจำนวนหลายคนในหนึ่งเรือนนอน ถึงแม้จะใช้ระบบการปกครองแบบพี่ปกครองน้องก็ตาม แต่ในบางเรือนนอนก็ยังคงมีอคติต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และอคติดังกล่าวจึงเอื้อต่อสถานการณ์การตีตราคนข้ามเพศ รองลงมาคือห้องน้ำ/ห้องอาบน้ำเรือนนอนหอพักชาย ถือได้ว่าเป็นบริเวณที่เสี่ยงต่อการถูกตีตรามากที่สุด นั่นเพราะพื้นที่เรือนนอนหอพักของนักเรียนชาย สภาพของห้องน้ำ/ห้องอาบน้ำ มีความเสี่ยงที่นักเรียนข้ามเพศจะถูกคุกคามทางเพศได้ เช่น การถูกป้อนยาเสพติด จนอาจถึงขั้นถูกลวนลาม เพราะห้องอาบน้ำเรือนนอนผู้ชายจะใช้การอาบน้ำแบบรวมกัน และห้องอาบหานี้ก็ใช้เป็นพื้นที่ในการซักผ้าและทำความสะอาดสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ของตนเอง ในส่วนของห้องน้ำที่ใช้ในการปลดหนักเบานั้น สภาพของประตูห้องน้ำก็จะค่อนข้างที่จะผูกมัดและไม่มีการซ่อมแซม ผนังกันระหว่างห้องน้ำด้านบนมีความโปร่ง ง่ายต่อการที่จะปีนขึ้นไปห้องข้างๆ ได้ ในส่วนของห้องน้ำ/ห้องอาบน้ำเรือนนอนหอพักหญิง ถึงแม้ว่าห้องอาบน้ำผู้หญิงจะแบ่งเป็นห้องที่เป็นสัดส่วนเป็นส่วน แต่ก็ไม่มีประตูปิดมิดชิด และที่สำคัญจำนวนห้องอาบน้ำมีไม่เพียงพอ เมื่อเทียบกับสัดส่วนของนักเรียนหนึ่งเรือนนอนหอพักที่มีมากถึง 60-70 คนต่อเรือนนอน ใน

ส่วนของห้องน้ำที่ใช้ในการปลดหนักเบานั้น สภาพของประตูห้องน้ำก็จะค่อนข้างที่จะผูกพันและไม่มีการซ่อมแซม ผนังกันระหว่างห้องน้ำด้านบนมีความโปร่งง่ายต่อการที่จะปีนขึ้นไปห้องข้างๆ ได้เช่นเดียวกับห้องน้ำหอพักเรือนนอนผู้ชาย สุดท้ายคืออาคารเรียน ในที่นี้หมายถึงห้องเรียนในอาคารเรียน และโรงยิม บาสเกตบอล โรงยิมชกมวย และสนามฟุตบอล ที่ซึ่งเป็นห้องเรียนวิชาพลศึกษา ถึงแม้ว่าในช่วงเวลาของการเรียนการสอนจะมีครูคอยควบคุมชั้นเรียน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว บางครั้งในช่วงเวลาเรียนวิชาพลศึกษาก็เชื่อมต่อสถานการณ์การติตรานักเรียน ข้ามเพศ ที่มีสาเหตุมาจากอคติที่มีต่อคนข้ามเพศในโรงเรียนจนนำไปสู่การกลั่นแกล้งรังแกที่กว้างขวาง นับตั้งแต่การกลั่นแกล้งล้อกันแบบเบาๆ ไปจนถึงขั้นรุนแรง เช่น การตั้งฉายา และการตบตี

จากการสังเกตพื้นที่ที่เชื่อมต่อสถานการณ์การติตรานักเรียนข้ามเพศในพื้นที่ศึกษาดังกล่าวทั้งหมด ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดการติตรา บางครั้งการติตราก็มาจากเหตุผลง่ายๆ เพียงเพราะผู้ถูกติตรามีความแตกต่างจากผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ภาษา เพศ หรือแม้แต่ความพิการ ความแตกต่างนี้จะถูกหยิบยกมาล้อเลียนจนนำไปสู่การปฏิบัติกับผู้ถูกติตราแบบที่ไม่เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ซึ่งการติตราดังกล่าวจะแสดงออกมาจากการกระทำรูปแบบอื่นๆ เช่น ทางคำพูด ทางกาย และบางครั้งก็เป็นการติตราทางเพศด้วย ลักษณะของการติตราในรูปแบบต่างๆ จะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกหรือทำให้อับอาย และจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ซึ่งมีคนหมู่มากอยู่รวมกัน เพื่อกระทำการข่มขู่ คุกคาม คุกคาม คุกคาม คุกคาม โดยมีความประสงค์เพียงเพื่อให้เกิดความเจ็บปวดและอับอาย สิ่งที่เกิดจากอคติที่มีต่อความแตกต่างดังกล่าว จึงทำให้ไม่เกิดการยอมรับในความต่างนั้นไม่ว่าจะชาติพันธุ์ ภาษา และเพศ ซึ่งสามารถพบเห็นได้ทุกพื้นที่ดังที่กล่าวมา

● ความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเกิดสถานการณ์การติตรานักเรียนข้ามเพศ

จากการสังเกตความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในโรงเรียน ล้วนแล้วแต่เปิดโอกาสและเอื้อต่อการติตราแทบทั้งสิ้น การติตราในโรงเรียนจึงกลายเป็นเรื่องที่มีอยู่ทั่วทุกหัวระแหงพื้นที่และทุกกลุ่มคน โดยการกระทำการติตราอันเกิดจากความคิดความเชื่อของคนในสังคม ถือว่าเป็นสิ่งละเอียดอ่อนมาก บางอย่างแฝงมากับความเชื่อในรูปแบบของค่านิยม หรือสืบทอดผ่านทางวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละสังคม จนเกิดการยอมรับ และมักมองข้ามลักษณะของความรุนแรงที่ปรากฏจากการติตรา ที่มีลักษณะความรุนแรงตั้งแต่ดูด้วยถ้อยคำ การลงโทษด้วยวิธีการแปลกๆ การทำร้ายร่างกาย และการคุกคามทางเพศ ซึ่งการติตราในโรงเรียนส่วนใหญ่จะเกิดกับนักเรียนข้ามเพศ ดังนั้นความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ที่เอื้อต่อการติตราในโรงเรียน จะเห็นได้ว่าบ่อยครั้งเกิดจากการพูดคุยเล่นในวงสนทนาของกลุ่มเพื่อนนักเรียนในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมชั้น รุ่นพี่ รุ่นน้อง ซึ่งไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อคลายเครียดและเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น หากแต่บางคำพูดยังรวมไปถึงการพูดจาล้อเลียน เยาะเย้ยถากถาง และเกิดเป็นบาดแผลในใจที่ได้ยินได้ฟังซ้ำๆ อยู่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนข้ามเพศเหล่านี้เกิดมีปมทางด้านจิตใจ และส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันในโรงเรียน เช่น ให้อึดอัดใจ ไร้ค่า บางรายถึงกับแก้ปัญหาด้วยการไม่ไปเข้าเรียนเลยก็มี หลายคนไม่เคยตระหนักหรือเห็นว่าการพูดจาที่เล่นที่จริงจะเป็นการทำร้ายจิตใจของนักเรียนข้ามเพศ เมื่อคนพูดเห็นเป็นแค่เรื่องสนุก แต่แท้จริงแล้วคำพูดเหล่านั้นจะถูกจัดเก็บไว้ในสมอง ซึ่งเป็นส่วนที่เก็บความทรงจำในระยะยาว และความทรงจำเหล่านี้เองที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตต่อไป ถ้าหากนักเรียนข้ามเพศได้รับแต่ข้อมูลเชิงลบแบบเดิมซ้ำๆ เช่น การโดนเพื่อนประณามว่าเป็นคนที่วิปริตผิดเพี้ยน

รวมถึงจำกัดการใช้ทรัพยากรบางจำพวกในห้องเรียนหรือในเรือนนอนหอพักอย่างชัดเจน กลุ่มคนเหล่านี้มักจะรู้สึกโดดเดี่ยว ไร้คุณค่า และจะพยายามหลีกเลี่ยงการเข้าใกล้และเข้าถึงพื้นที่ที่เอื้อต่อการติตตรา

ในทางกลับกันหากนักเรียนข้ามเพศได้อยู่ในโรงเรียนที่ให้การยอมรับตัวตนที่แท้จริง ก็จะเป็นการสร้างกำลังใจและความภาคภูมิใจให้กับตนเองได้ นักเรียนข้ามเพศเมื่ออยู่ในโรงเรียน ควรจะมีความเท่าเทียมกันในด้านของดำเนินวิถีชีวิตได้อย่างเพศชายและเพศหญิงอย่างปกติทั่วไป และไม่เกี่ยวว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไหน เรื่องดังกล่าวจึงจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากคนรอบข้างไม่ว่าจะเป็น เพื่อนร่วมชั้น รุ่นพี่ รุ่นน้อง และครูผู้สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในชุมชนชาติพันธุ์เดียวกันเมื่อมาอยู่โรงเรียนเดียวกัน ก็ต้องเปิดใจยอมรับและให้โอกาสเพื่อนนักเรียนที่เป็นข้ามเพศในการแสดงออกถึงความเป็นตัวตน ได้แต่งตัวชุดชาติพันธุ์ของตนเองตามแบบที่ชอบ ได้ทำและแสดงออกในสิ่งที่ถนัด และที่สำคัญที่สุดคือคนในโรงเรียนจะต้องไม่กีดกันหรือประณามรูปแบบการแสดงออกซึ่งทางเพศที่แตกต่างของแต่ละคน

● กรอบแนวคิดในการอธิบายแนวทาง การกำหนดเพศภาวะ

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมการวิจัยที่เป็นกลุ่มนักเรียนข้ามเพศ ซึ่งจะถูกเชิญเข้าร่วมการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นถึงสิ่งที่บอกเล่าจากชีวิตประจำวัน ซึ่งได้แก่ ครอบครัว สังคมภายนอกและภายในโรงเรียน ผู้วิจัยจะพยายามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เล่าเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นคนข้ามเพศ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ยกตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อน และครูผู้สอน ตลอดจนจากการสังเกตเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน

ข้ามเพศในโรงเรียน ซึ่งรวมถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหรือควบคุม และปัจจัยที่ช่วยเหลือหรือส่งเสริมการใช้ชีวิตในโรงเรียน โดยผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางเพศภาวะ ที่มักจะถูกทำให้เป็นองค์กรและสถาบันอย่างมีลำดับขั้น และทำให้เกิดระบบของความไม่เท่าเทียมกันทางเพศภาวะ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางของเพศภาวะ (Gender regimes) อย่างจำเพาะเจาะจง ในการทำความเข้าใจแนวทางการกำหนดเพศภาวะนั้น จะทำให้เราเข้าใจว่าการรับรู้ของความแตกต่างพื้นฐานระหว่างผู้ชายและผู้หญิง (เพศภาวะอื่นๆ) ที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นหลักในการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างไร เช่น วอลบี (Walby, 1990) ได้ให้กรอบแนวคิดในการอธิบายแนวทางการกำหนดเพศภาวะหลายระดับ ทั้งนี้ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดในการอธิบายแนวทางการกำหนดเพศภาวะในระดับสูงสุด นั่นคือ “ระบบสังคม” มาใช้ในการอธิบายร่วมกับแนวคิดการติดต่อกับข้อค้นพบที่ได้มา ถึงการทำให้เกิดระบบของความไม่เท่าเทียมกันทางเพศภาวะ ดังนี้

แนวทางการกำหนดเพศภาวะในระดับสูงสุดคือ ระบบสังคม ซึ่ง วอลบี (Walby) ใช้คำว่า Gender order (ลำดับเพศ) ซึ่งเพศภาวะเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น ในส่วนของเพศสรีระเป็นสิ่งที่ติดมาทางกาย ความเป็นผู้หญิง ความเป็นผู้ชาย เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา โดยในระบบสังคม มนุษย์มีการแสดงบทบาททางเพศที่แตกต่างหลากหลายออกไป แต่การแสดงบทบาททางเพศมักถูกจำกัดให้แคบลงหรือถูกทำให้คุณค่าตกอยู่ภายใต้ความรู้วิทยาศาสตร์ตะวันตก บทบาททางเพศที่ได้รับการยอมรับจึงมีเพียงผู้หญิงและผู้ชายเท่านั้น ในการทำความเข้าใจบทบาททางเพศ เราจึงต้องมองเห็นความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมที่แสดงออกทางสังคม ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่สังคมกำหนดหรือวางกฎเกณฑ์เอาไว้ เช่น การแสดงความเป็นหญิงชายผ่านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำงาน การใช้คำพูด และกิริยาอาการ กับการแสดงอารมณ์ความปรารถนาทางเพศที่มนุษย์จะมีต่อคนอื่นหรือสิ่งต่างๆ เช่น ความรัก ความสนใจ ความปรารถนา และการปลดปล่อยอารมณ์

ทางเพศ ซึ่งอาจแสดงผ่านพิธีกรรม งานศิลปะ และวรรณกรรม (Vance, 2005, p.20)

ข้อค้นพบของผู้วิจัยจะเห็นได้ว่า นักเรียนข้ามเพศ ถูกรังแก ถูกเหยียดเพศ และเลือกปฏิบัติในโรงเรียน เนื่องจากเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด นักเรียนข้ามเพศบางรายต้องทนกับการถูกเหยียดและเลือกปฏิบัติด้วยการถูกลงโทษทางวินัยจากทางโรงเรียนอย่างไม่สมเหตุสมผล อย่างเช่น การไว้ทรงผมของนักเรียนทอม การแต่งหน้าของนักเรียนกะเทย เป็นต้น ผู้ที่กระทำการรังแกจะจงใจแกล้งพุดถึงเพศสภาพของกลุ่มนักเรียนข้ามเพศในเชิงเหยียดหยัน ถากถาง ผู้ที่กระทำการรังแกบางคนถึงขั้นเหยียดหยันความเป็นมนุษย์ของกลุ่มนักเรียนข้ามเพศด้วยการแสดงออกที่ทำเหมือนเขาเป็นตัวประหลาด อย่างเช่น การใช้คำเรียกแทนกลุ่มบุคคลเพศชายที่แสดงลักษณะและพฤติกรรมออกมาในลักษณะท่าทางใกล้เคียงกับลักษณะของเพศหญิงว่า “ลักเพศ” คำนี้เป็นคำที่มีนัยในเชิงดูถูกเหยียดหยามหรือเป็นการล้อเลียน ทำให้ผู้ถูกเรียกรู้สึกอับอายหรือกลายเป็นตัวตลกในสายตาบุคคลที่พบเห็น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นผลมาจากอิทธิพลขององค์ความรู้ทางด้านการแพทย์ จิตวิทยา สื่อมวลชน กฎหมาย รวมไปถึงความคิดความเชื่อทางวัฒนธรรมประเพณี และศาสนาที่มองเห็น และยอมรับเรื่องเพศอยู่แต่เฉพาะในกรอบความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง ภายใต้อุดมการณ์ความรักความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ

ทุกวันนี้ในสังคมโดยเฉพาะพื้นที่สถานศึกษาเอง มองเห็นแต่ภาพลักษณ์ของกะเทยในมิติของความเป็นผู้หญิงที่สวยกว่า หรือมีจริตกริยาเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ที่มีเพศสภาพเป็นผู้หญิง จนมองไม่เห็นว่ามีกลุ่มกะเทยเองก็มีกะเทยที่มีตัวตนทางเพศ และมีบุคลิกภาพที่หลากหลาย ไม่ต่างจากผู้ชายผู้หญิงหรือการที่การเข้าค่ายลูกเสือของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กับการเข้าค่ายฝึกวิชาทหารของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในช่วงของ

การแสดงรอบกองไฟตอนกลางคืน ก็มักหยิบเอาความเป็นกะเทยมาเป็นจุดขายเพื่อสร้างความบันเทิง ด้วยการขยายภาพกะเทยในมุมมองของการมีจริตจะก้าน วิดีว้ายกระตุ้ว ปากจัด เปิดเผยในเรื่องความต้องการทางเพศสูง โดยมักจะให้ผู้ชายมาแต่งตัวแสดงท่าทางเป็นกะเทย ทั้งหมดนี้ทำให้ภาพของบุคคลที่มีตัวตนทางเพศภาวะ หรือมีวิถีทางเพศที่แตกต่างออกไป ยิ่งถูกตอกย้ำอยู่ในกรอบของความเป็นคนวิปริตผิดเพศ หรือเป็นความแปลกประหลาดพิสดารที่ดูน่ารังเกียจหรือดูน่ารำคาญ และในเวลาเดียวกันก็นำมาซึ่งการกีดกัน และเลือกปฏิบัติกับบุคคลกลุ่มนี้อย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า ในส่วนของคำเรียกในแวดวงนักเรียนกะเทยด้วยกันเอง หรือคำที่นักเรียนกะเทยพึงพอใจให้คนอื่นเรียกตนเอง เช่นคำว่า สาวทีจี (ย่อมาจาก Transgender) เลดี้บอย (Ladyboy) ในส่วนคำเรียกที่เป็นการสะท้อนถึงบทบาทหรือตัวตนทางเพศภาวะ เช่น กะเทยหัวโปก ตูดหัวโปก กะเทยควาย เป็นตัวอย่างของกลุ่มคำที่นักเรียนกะเทยส่วนใหญ่ไม่ชอบ หรืออาจจะเรียกว่าเกลียดเลยก็ได้ เนื่องจากคำๆ นี้โดยมากจะเป็นคำที่ผู้อื่นใช้เรียกกะเทยในเชิงดูถูกหรือล้อเลียนให้เป็นที่สนุกสนานในสายตาของผู้เรียก

ในส่วน of นักเรียนหญิงที่แต่งตัวหรือมีกริยาเหมือนผู้ชาย หรือที่นิยามว่า “ทอม” การแสดงบทบาททางเพศของนักเรียนทอม มักถูกจำกัดให้แคบลง หรือถูกทำให้คุณค่าตกอยู่ภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่ โดยนักเรียนชายมีการจัดตั้งกลุ่ม “อดัมล่าทอม” ที่เกิดจากความเกลียดชัง (Hate Crime) รูปแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดจากความเชื่อที่ว่าเพศภาวะทอมเป็นเพศภาวะที่คุกคามความเป็นชาย ทั้งที่โดยตัวทอมแต่ละคนไม่ได้ไปคุกคามใคร แต่ความเป็นทอมไม่มากก็น้อยไปคุกคามความเป็นชายที่อยู่ในวิถีคิดของผู้ชายที่ถูกสร้างขึ้นมา ทอมมักจะถูกหยามว่าเป็นการลอกเลียนแบบ (Imitation) บทบาทและเพศสภาวะความเป็นชาย (Masculinity) อันไร้ค่าและไร้รสนิยม และถูกกำราบด้วยความเชื่อที่ว่า “ทอม” จะหายเป็น “ทอม” ก็ต่อเมื่อได้มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายผ่านวาทกรรมที่

ว่า “เปลี่ยนทอมให้เป็นเธอ” “โครงการคืนสตรีแก่สังคม” หรือ “นิวเ็นๆ หรือจะสู้เอ็นอ่อนๆ” ซึ่งล้วนแล้วแต่แฝงและซ่อนเร้นความรุนแรงไว้ในถ้อยคำและวิธีคิดที่สะท้อนออกมาทั้งสิ้น มักพบปรากฏการณ์นักเรียนทอมถูกรังแกทางเพศในหลายพื้นที่ภายในโรงเรียน ผลที่ตามมานอกจากนักเรียนทอมจะต้องเผชิญกับความอับอาย การถูกประทุษร้ายจากเพื่อนในโรงเรียน นักเรียนทอมยังต้องเผชิญกับความรู้สึกถูกลดทอนคุณค่าในศักดิ์ศรีและความเป็นบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างของตนเอง เนื่องจากความไม่เข้าใจ อคติ และความเกลียดชังบุคคลข้ามเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลรอบข้างที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกัน

บุคคลที่ไม่แสดงออกเป็นเพศตรงข้ามแต่ว่ามีรสนิยมรักใคร่ในเพศเดียวกัน แต่ไม่ได้มีความปรารถนาที่จะแสดงออกหรือมีจิตใจเป็นผู้หญิง บุคคลเหล่านี้จะนิยามตนเองว่า “เกย์” ในพื้นที่สถานศึกษา นักเรียนเกย์ส่วนใหญ่จะไม่เปิดเผยตัวตนทางเพศวิถีให้คนอื่นรับรู้ มีส่วนน้อยมากที่กล้าจะเปิดเผยตัวตนทางเพศวิถีของตนเอง ถึงอย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นนักเรียนเกย์ที่เปิดเผยหรือไม่เปิดเผยตัวตนทางเพศวิถี ต่างก็เผชิญกับการถูกกีดกันและไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนในโรงเรียน แม้จะยังมีอยู่บ้างในบางพื้นที่สถานศึกษา ซึ่งอาจยังไม่คุ้นเคยและไม่ยอมเปิดกว้างในรสนิยมทางเพศส่วนบุคคล แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนเล็กๆ เท่านั้นเอง บ่อยครั้งที่คนในสังคมจะสับสนและแยกแยะความเป็น “เกย์” กับความเป็น “กะเทย” ไม่ออก เพราะในมุมมองและระบบวิธีคิดเรื่องเพศภาวะและเพศวิถีในสังคมไทย แต่เดิมมีเพียงคำว่า “กะเทย” เพียงคำเดียวเท่านั้นที่ถูกนำมาใช้ในการอธิบายตัวตนทางเพศของคนไม่ว่าจะเป็นตัวตนทางเพศภาวะหรือตัวตนทางเพศวิถี ในบริบททางสังคมส่วนใหญ่จะใช้คำว่า “ชายรักชาย” แทนคำว่า “เกย์” มากกว่า และแยกกลุ่ม “กะเทย” ออกมาเป็นอีกกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากแต่ละกลุ่มเผชิญปัญหาการเลือกปฏิบัติที่แตกต่างกัน ในพื้นที่โรงเรียนยังมีอีกหลายคำที่ใช้เรียกกลุ่มนักเรียนเกย์ และเป็นคำที่ค่อนข้างจะมีความหมาย

ไปในเชิงล้อเลียน หรือเชิงดูถูกเหยียดหยามทั้งสิ้น เช่นคำว่า “ตุ้ย” “ไม้ป่าเดียวกัน” “ผู้ชายสีม่วง” หรือคำศัพท์แสดงอีกคำซึ่งหมายถึง การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้ชายด้วยกันอย่างคำว่า “อัดถั่วดำ” มีที่มาจากข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2478 ที่ตำรวจได้จับกุมผู้ชายคนหนึ่งซึ่งมีพฤติกรรมหลอกล่อเด็กผู้ชายหลายคนมาสำเร็จความใคร่ให้ตนเอง ก่อนที่จะส่งเด็กผู้ชายเหล่านี้ให้กับผู้ชายมีเงินที่ต้องการมีเพศสัมพันธ์กับเด็กผู้ชาย โดยผู้ชายคนที่ถูกจับกุมนี้มีชื่อเล่นว่า “นายถั่วดำ” คำเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีส่วนในการร่วมสร้างคำใหม่ๆ จนกลายมาเป็นคำที่ได้รับความนิยมกันทั่วไป (สุริย์พร กฤษเจริญ, 2547 : 179)

● ระบบของความไม่เท่าเทียมกันทางเพศภาวะ ในพื้นที่สถานศึกษา

แม้ในสังคมไทยจะยังไม่อาจยอมรับคนข้ามเพศได้อย่างเต็มที่ แต่สังคมไทยจะต้องให้สิทธิเสรีภาพที่เสมอภาคแก่คนทุกๆ เพศ ไม่ใช่เฉพาะเพศชายและหญิงเท่านั้น คนทุกเพศเป็นมนุษย์เหมือนกัน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงมีหน้าที่ที่จะต้องทำให้สังคมยอมรับสถานภาพของคนข้ามเพศที่ปัจจุบันถูกกดขี่ด้วยอคติ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเปิดกว้างในเรื่องของการยอมรับคนข้ามเพศ และได้มีการนำเสนอผ่านสื่อมากมาย แต่นักสิทธิมนุษยชนยังเห็นว่ามันเป็นเรื่องที่ซับซ้อนกว่านั้นมาก สังคมต้องรับรู้และทำความเข้าใจในเรื่องปัญหาและความเท่าเทียมและรัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลือพร้อมเปลี่ยนแปลงข้อกฎหมายอีกมาก เพราะทุกวันนี้ผู้คนเห็นและยอมรับในการมีตัวตนของคนข้ามเพศ แต่อย่างน้อยนักที่คนทั่วไปจะได้สัมผัสหรือเข้าใจในเรื่องสิทธิของคนข้ามเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สถานศึกษา ที่ยังคงพบกับปัญหาความรุนแรง การทำร้ายร่างกาย รวมทั้งการดูถูกเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อนักเรียนข้าม

เพศ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา ที่เป็นผลมาจากการมีอคติทางเพศต่อนักเรียนที่เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด ที่ไม่ว่าจะเป็นทั้ง เกย์ ทอม และกะเทย ที่แม้ดูเหมือนว่าผู้คนในสถานศึกษาในปัจจุบัน จะเหมือนกับเปิดใจยอมรับกลุ่มคนเหล่านี้แล้วก็ตาม แต่เราก็ยังมีคนอีกจำนวนหนึ่งที่ยังมองว่านักเรียนข้ามเพศกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่ไม่ปกติ เพราะไม่ใช่ชายจริงหญิงแท้ หรือมีรสนิยมทางเพศที่แตกต่างจากคนทั่วไป จนถูกมองและตีตราว่าเป็นสิ่งผิดปกติ และเมื่อเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงต่อทรัพย์สินหรือชีวิตของนักเรียนข้ามเพศกลุ่มนี้ ก็มักจะจบลงด้วยการกระทำที่รุนแรง ที่อาจแฝงด้วยความเกลียดชังส่วนตัว หรือแม้แต่การแสดงความเห็นบนสังคมออนไลน์ที่ใช้ถ้อยคำดูถูกเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพียงเพราะนักเรียนข้ามเพศกลุ่มนี้ไม่ใช่บุคคลที่มีรสนิยมตรงตามเพศกำเนิด

จากข้อค้นพบของผู้วิจัยข้างต้น ร่วมกับกรอบแนวคิดในการอธิบายแนวทางการกำหนดเพศภาวะ (Gender regimes) ทำให้พบว่าในสังคมไทยนั้น ยังคงมีการกระทำให้เกิดระบบของความไม่เท่าเทียมกันทางเพศภาวะอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สถานศึกษา นักเรียนข้ามเพศต่างพบเจอกับประสบการณ์ที่เลวร้ายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวก็ไม่ได้มีความแตกต่างจากสถานการณ์การตีตราทางเพศที่เกิดกับนักเรียนข้ามเพศในต่างประเทศ ถึงแม้ว่าจะมีบริบทและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปก็ตาม อย่างเช่นในสังคมทุกพื้นที่ของประเทศญี่ปุ่น พบว่าโดยเฉพาะสังคมโรงเรียนต่างๆ ในประเทศญี่ปุ่นเอง คือสถานที่ที่เต็มไปด้วยความเกลียดชังนักเรียนข้ามเพศ แม้แต่ครูก็ยังมีท่าทีและทัศนคติไม่ดีดังกล่าว ซึ่งส่งผลให้นักเรียนข้ามเพศบางคนตกอยู่ในภาวะกดดัน และรู้สึกเกลียดตัวเอง รูปแบบการรังแกที่เกิดขึ้นกับนักเรียนข้ามเพศ ก็มีทั้งคำพูด คำวิพากษ์ วิจารณ์ ที่เต็มไปด้วยความเกลียดชังจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันและจากครู สามารถทำร้ายนักเรียนกลุ่มนี้ได้ ซึ่งนักเรียนบางคน

อาจกำลังอยู่ในช่วงต้นๆ ของการต่อสู้กับความสับสนในตัวตนของตนเอง กับความรู้สึกละอาย และความรู้สึกรังเกียจตัวเอง นักเรียนข้ามเพศกลุ่มนี้ต้องทนได้ยากกับคำพูดที่เสียดสี ต่อต้าน บางครั้งถูกเรียกว่าเป็นคนน่ารังเกียจ และใช้คำสรรพนามเรียกขานต่างๆ นานา อาทิ พวกโฮโม หรือแม้กระทั่งการพูดประกาศอย่างไม่สะทกสะท้านว่า “พวกสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ไม่น่าจะเกิดมาเลย” (ฮิวแมนไรตส์วอตช์, 2016) จากการสำรวจนักเรียนที่ถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ในประเทศไทยพบว่านักเรียนที่ถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันมีสูงถึงร้อยละ 40 ซึ่งรองจากประเทศญี่ปุ่น โดยประเทศญี่ปุ่นในบางโรงเรียน หากนักเรียนหญิงที่มีลักษณะห้าวๆ คล้ายผู้ชายมักจะถูกรังเกียจ ซึ่งสาเหตุที่ผู้ชายเกลียดทอม เพราะมองว่าทอมคุกคามความเป็นชาย เป็นความเชื่อผิดๆ ที่แฝงมากับวัฒนธรรมนิยมชาย จนเกิดเป็นความรุนแรงต่อผู้หญิงที่อยู่ในเพศภาวะที่ถูกมองว่าคุกคามความเป็นชาย (ทอม) ทั้งๆ ที่จริงแล้วนั้นตัวเขาเองไม่ได้คุกคามใคร (ฮิวแมนไรตส์วอตช์, 2016) จากความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนข้ามเพศในประเทศญี่ปุ่น ก็มีการตั้งข้อสังเกตว่า กลุ่มนักเรียนหญิงรักหญิงเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สุดที่จะเผชิญกับความรุนแรงทางเพศภายใต้มายาคติ “ของจริง” ที่ถูกอุปโลกน์ขึ้นมาในสังคมชายเป็นใหญ่ และการถูกกระทำความรุนแรงและละเมิดทางเพศ มักจะเกิดขึ้นจากคนใกล้ตัว

ในประเทศอินเดียเอง ถึงแม้จะพบว่าในช่วงปี 2014 มีประชากรกะเทยมากถึงประมาณ 3 ล้านคน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่มากพอสมควร แต่ที่ผ่านมาคนกลุ่มนี้ถูกสังคมรังเกียจและกีดกันออกจากสังคม ตั้งแต่ในสังคมระดับครอบครัว โรงเรียน ทำให้บรรดากะเทยน้อยใหญ่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา และมีหน้าที่การงานที่ดี ส่วนใหญ่จึงต้องหันไปทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยการเดินตามงานพิธีต่างๆ ไปเป็นโสเภณี หรือไม่ก็ขอทาน และกลายเป็นคนยากจนกะเทยที่อาศัยในเมืองใหญ่ อย่างเมืองเดลี หรือมุมไบ ยังถือว่ามีสถานะที่ดี

และได้รับการยอมรับมากกว่าคนข้ามเพศในท้องถิ่นชนบท อาจเป็นเพราะสังคมและผู้คนมีการรับรู้ที่เปิดกว้างมากกว่า ขณะที่ในหมู่บ้านห่างไกล กะเทยยังถูกมองเป็นพวกผิดปกติ เด็กชายที่ส่อแววตั้งตังไม่ได้เข้าเรียน เพราะทุกคนมองว่าโตขึ้นก็เป็นกะเทยไปเดินตามงาน ไม่ต้องเรียนหนังสือก็ได้ กะเทยอีกไม่น้อยถูกรังเกียจไม่ให้เข้าร่วมงานพิธีต่างๆ แม้แต่งงานศพของญาติมิตร ก็ต้องรอให้คำมิด แยกกลับหมดแล้วถึงจะแอบไปเคารพศพได้ นักเรียนกะเทยในครอบครัวอินเดียหัวโบราณหลายคน ที่ครอบครัวไม่ยอมรับลูกหลานที่เป็นกะเทย จะถูกขับไล่ออกจากบ้าน เมื่อต้องออกมาเผชิญโลกเพียงลำพังตั้งแต่ยังเด็ก หลายคนจะถูกรังเกียจและโดนรังแก ดังนั้นกะเทยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ จึงรวมตัวอยู่อาศัยกันเป็นชุมชนเพื่อความปลอดภัยในชีวิตของตัวเอง (รัชดาธรรมาภ, 2557)

หรือในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมกันของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในรัฐแคลิฟอร์เนียของสหรัฐอเมริกาถือเป็นรัฐแรกและรัฐเดียวในสหรัฐอเมริกาที่ซึ่งกำลังเป็นประเด็นข้อถกเถียงกันในเรื่องการสอนหลักสูตรความหลากหลายทางเพศแก่เด็กประถม ว่ามีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ โดยในปี 2016 ได้ผลักดันการศึกษาเรื่องความหลากหลายทางเพศในโรงเรียน มีการเปิดเผยเนื้อหาของหลักสูตรสังคมศึกษาที่ปรับปรุงเนื้อหาใหม่ให้มีความเป็นมิตรกับเรื่องความหลากหลายทางเพศมากขึ้น ด้วยการอนุมัติแบบเรียน 10 ฉบับ ที่เริ่มนำมาใช้สอนเรื่องความหลากหลายทางเพศ ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงเกรด 8 ถือเป็นรัฐแรกของอเมริกา ที่มีแบบเรียนว่าด้วยเรื่องความหลากหลายทางเพศอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ประเทศสวีเดนและประเทศอังกฤษก็บรรจุหลักสูตรที่เกี่ยวกับ “LGBT ศึกษา” ตามประเทศอเมริกา โดยเมื่อเดือนมิถุนายน ปี 2019 ที่ผ่านมานี้ ได้อนุมัติการใช้หนังสือภาพเป็นสื่อการเรียนการสอนแก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ใน

หลักสูตรภาคบังคับว่าด้วยการมีสัมพันธภาพที่ดีและเพศศึกษา (Relationships and sex education - RSE) และความเสมอภาคของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ซึ่งจะเริ่มสอนให้แก่นักเรียนทั่วประเทศตั้งแต่ปีการศึกษาใหม่ที่จะเริ่มเดือนกันยายน ปี 2020 โดยหนังสือที่ว่านี้ เป็นหนังสือการ์ตูนที่จะสอนให้เด็กๆ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการยอมรับความแตกต่างในสังคมและการเคารพสิทธิความเสมอภาคของเพื่อนร่วมสังคม โดยยกตัวอย่างของวิถีชีวิตที่หลากหลาย เช่น เรื่องราวของคู่เพนกวินเกย์ที่ช่วยกันเลี้ยงลูกน้อย เรื่องราวของเด็กชายที่อยากแต่งตัวเป็นนางเงือก รวมทั้งเรื่องราวของคู่เลสเบี้ยนกับลูกของพวกเธอ แม้หนังสือเหล่านี้จะถูกต่อต้านจากบรรดาผู้ปกครองที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม เช่น กลุ่มชาวยิวออร์ทอดอกซ์และชาวมุสลิม แต่นักการศึกษาชี้ว่า เด็กจะต้องได้รับการศึกษาเรื่องความเสมอภาคของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายสหราชอาณาจักรในปัจจุบัน (บีบีซี, 2019)

ไม่ว่าในแต่โรงเรียนประถมหลายแห่งทั่วประเทศอังกฤษที่ได้รับจดหมายประท้วงการสอนบทเรียนว่าด้วยการมีสัมพันธภาพที่ดีและเพศศึกษา (Relationships and sex education - RSE) และความเสมอภาคของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ซึ่งสำนักข่าวบีบีซี (2019) ได้รายงานว่าเมื่อเดือนพฤษภาคม ปี 2019 ที่ผ่านมา ผู้ปกครองอังกฤษประท้วงโรงเรียนประถมที่สอนเรื่องความหลากหลายทางเพศ การประท้วงเรื่องนี้เริ่มต้นขึ้นในเมืองเบอร์มิงแฮม และยังมีโรงเรียนในอีกหลายเมืองที่ได้รับจดหมายประท้วงการสอนหลักสูตรนี้ เช่น เมืองแบรดฟอร์ด บริสตอล ลอนดอน แมนเชสเตอร์ นอร์ทแฮมป์ตัน และนอตติงแฮม โดยผู้ประท้วงส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม แต่ก็มีผู้ปกครองชาวคริสต์รวมอยู่ด้วย จากนั้นก็มีการส่งจดหมายประท้วงไปตามโรงเรียนอีกหลายแห่งทั่วประเทศอังกฤษ ผู้ประท้วงระบุว่าหลักสูตรเป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบคนรักเพศเดียวกัน กลุ่มผู้ปกครอง

หลายเมืองในประเทศไปชุมนุมประท้วงที่ด้านนอกโรงเรียน หลังจากเด็กนักเรียนได้รับแจกหนังสือที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กข้ามเพศ และครอบครัวของครูรักเพศเดียวกัน ซึ่งผู้ประท้วงส่วนใหญ่ระบุว่า พวกเขาต่างเป็นกังวลที่ลูกหลานของพวกเขากลับบ้านมาพร้อมกับสื่อการเรียนที่ขัดแย้งกับค่านิยมทางจริยธรรมของพวกเขา และมองว่าแบบเรียนดังกล่าวไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิและความเสมอภาคของคนข้ามเพศ แต่เป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบคนรักเพศเดียวกันให้แก่เด็กมากกว่า อย่างไรก็ตามทางด้านกระทรวงศึกษาธิการของประเทศอังกฤษยังคงระบุว่า เด็กนักเรียนควรได้รับการสอนเกี่ยวกับสังคมที่พวกเขาเติบโตขึ้นมา และวิชาเหล่านี้ถูกออกแบบมาเพื่อปลูกฝังการเคารพผู้อื่นและความแตกต่าง รวมทั้งสอนเด็กนักเรียนเกี่ยวกับการมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมสังคม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเรื่องสิทธิและความเสมอภาค ไม่ใช่เพื่อการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบคนรักเพศเดียวกันให้แก่เด็ก

ในทุกประเทศทั่วโลกถือว่าเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนั้นการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ รูปแบบการใช้ชีวิต และมีการยอมรับในความเปลี่ยนแปลงรวมทั้งความแตกต่างของกลุ่มต่างๆ เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติ เมื่อมองเผินๆ เราอาจเห็นว่าสังคมไทยและอีกหลายประเทศ ได้เปิดกว้างต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้นกว่าในอดีต พฤติกรรมบางอย่างที่เคยต้องปกปิดไว้เนื่องจากขัดต่อวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อดั้งเดิมๆ ก็ได้รับการเปิดเผยและยอมรับมากยิ่งขึ้น สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือการมีตัวตนในสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่มีศัพท์เรียกกันทั่วไปตั้งแต่ กะเทย สาวประเภทสอง คนรักเพศเดียวกัน เพศที่หลากหลาย คนข้ามเพศ คนเหล่านี้สามารถใช้ชีวิตอย่างเปิดเผยได้มากขึ้น แต่เบื้องหลังของแต่ละคนกว่าจะเปิดเผยตัวตนได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบอื่นๆ มากมายในชีวิตกว่าจะได้รับการยอมรับในสังคม ซึ่งล้วนแล้วแต่มาจากสังคมที่ไม่มีการรองรับ

เพศอื่นๆ ให้เป็นเพศที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีเพียงเพศชายและหญิงอันเป็นกรอบความคิดเรื่องเพศอยู่ แม้แต่ประเด็นการศึกษาและเพศวิถีที่เป็นข้อถกเถียงกันอยู่หลายประเทศ ไม่ว่าจะเป็นบริบทสังคมหรือวัฒนธรรมไหนก็ตาม การสอนเรื่องเพศวิถีในโรงเรียน ถ้าสอนในสิ่งที่เปิดมากๆ เป็นสิ่งที่แทบจะเป็นไปได้ยากหรือเป็นไปได้ไม่ได้เลย เพราะในบางสังคมมองว่าเรื่องดังกล่าวขัดต่อวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อดั้งเดิมๆ ของสังคมพวกเขา

● บทสรุป

จากข้อค้นพบของการศึกษาถึงสถานการณ์การตีตรา รูปแบบการรังแก พร้อมกับการนำเสนอการวิเคราะห์ลักษณะของการเกิดการตีตราทางเพศภาวะในโรงเรียน ความท้าทายที่ต้องเผชิญ และผลกระทบของการตีตราที่กลุ่มนักเรียนข้ามเพศต้องเผชิญ อาจพูดได้ว่านักเรียนข้ามเพศไม่ว่าจะอยู่ในโรงเรียนหรือสังคมนอกโรงเรียน และดำเนินวิถีชีวิตได้อย่างเพศชายและเพศหญิงอย่างปกติทั่วไปนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากสังคมรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน ครูผู้สอน หรือแม้กระทั่งคนในหมู่บ้านเดียวกันเปิดใจยอมรับและให้โอกาสนักเรียนข้ามเพศในการแสดงออกถึงความเป็นตัวตน ได้แต่งตัวตามแบบที่ชอบ ทำงานที่ตัวเองถนัด และที่สำคัญที่สุดคือ สังคมจะต้องไม่กีดกันหรือประณามรูปแบบความรักของชายรักชาย หรือหญิงรักหญิงนั่นเอง เพราะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถีเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดทฤษฎี และอุดมการณ์ทางสังคม ไม่ใช่เกิดขึ้นลอยๆ หรือมีอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง ซึ่งจากข้อค้นพบดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการตีตรานั้นจะขึ้นอยู่กับอำนาจทางสังคม มันเป็นการใช้อำนาจในการตีตรา ในบางครั้งบทบาทของอำนาจเป็นสิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามบทบาทของอำนาจในการตีตรานั้นเป็นสิ่งที่ถูกมองข้ามไปบ่อยๆ เนื่องจากมีหลายกรณีที่ความแตกต่างของอำนาจถูก

ทำให้ดูเหมือนว่าไม่เป็นปัญหา อย่างเช่นเมื่อมีคนคิดว่าความเจ็บป่วยทางจิตใจ โรคอ้วน อาการหูหนวก และความพิการขาข้างหนึ่งนั้น มีแนวโน้มที่จะมุ่งเน้นไปที่คุณลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขเหล่านี้มากกว่าความแตกต่างของอำนาจระหว่างบุคคล แต่ถึงแม้จะเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ขึ้น อำนาจก็ยังคงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการผลิตการตีตราทางสังคมดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- เครือข่ายเพื่อนกะเทยไทย. (2558). *แนวปฏิบัติสำหรับครอบครัวที่มีลูกหลานเป็นกะเทย*. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : มูลนิธิสร้างสุขภาวะผู้หญิง (สคส.).
- พิมลพรรณ อิศรภักดี. (2558). *ต่างวัยต่างทัศนะต่อความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัชดา ธารภาค. (2557). *ชีวิตหลายรส อาณัติ อาภาภิรมณ์: ประสบการณ์ทัศนคติ และท่าที*. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- สุริย์พร กฤษเจริญ. (2547). *ความเป็นหญิงชายและมิติทางเพศ : สุขภาพการเจริญพันธุ์ของผู้หญิง*. สงขลา : ชานเมืองการพิมพ์.
- BBC Thai. (2019). “6 types of bullying that parents should know” *Column: Terrestrial Digital Television* Issue May 11, 2018. [Online]. Source: <https://www.bbc.com/thai/international-48354765>.
- Birbili. (2000). “Translating from one language to another” *Column: Social Research Update* Issue May 11, 2018. [Online]. Source: <https://www.khaosod.co.th/bbc-thai/news>.
- Cortez, C. (2018). *Global Adviser on Sexual Orientation and Gender Identity (SOGI)*. United Nations Development Programme (UNDP), New York.

- Herek, G. M. (1986). *On heterosexual masculinity: Some psychical consequences of the social construction of gender and sexuality*. American Behavioral Scientist, 29, 563–577.
- Human Rights Watch. (2016). *Paternalism and public policy*. Society XX: 36–46.
- Liamputtong, Pranee. (2010). *Local discourse on antiretrovirals and the lived experience of women living with HIV/AIDS in Thailand*. Qualitative health research. 25,2 (2015) pp.253-263, 1049-7323.
- Link, B.G., Phelan, J.C. (1999). *Labeling and stigma*. In *The Handbook of the Sociology of Mental Health*, ed. CS Aneshensel, JC Phelan. New York: Plenum.
- Link, B.G., Struening, E.L., Rahav, M., Phelan, J.C. & Nuttbrock, L. (1997). *On stigma and its consequences: evidence from a longitudinal study of men with dual diagnoses of mental illness and substance abuse*. J. Health Soc. Behav. 38:177–90.
- Vance, C.S. (2005). “*Anthropology Rediscovered Sexuality: A Theoretical Comment*” in Jennifer Robertson (ed.) *Same-Sex Cultures and Sexualities*. Malden, MA., Blackwell Publishing. pp.15-32.
- Walby, S. (1999). *Theorising Patriarchy*. Oxford: Basil-Blackwell.
- Winter, S. (2008). *Cross sex in Thailand: acceptance or oppression*. Division of Learning, Development and Diversity, Faculty of Education, University of Hong Kong.

- Winter, S. (2011). *Implementation*. In Peter, B. Guy & Pierre, Jon, eds. *Handbook of Public Policy*. London: SAGE Publication.
- Wiwatwongwana, R. (2013). *Lone motherhood in Thailand: Towards reducing social stigma and increasing social support*. (Ph.D Thesis). University of Sydney.
- World Bank. (2018). *Economic participation of LGBTI groups in Thailand*. Thammasat University, Love Frankie Organization and the Nordic Trust Fund: Bangkok.

